

PRESSEMELDING fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

EONNS ÅRSRAPPORTER FOR 2003: SÆRLIG FOKUS PÅ DE UNGE

Økende bekymring over 'overstadig' drikking og intensiv narkotikabruk blant unge og sårbare mennesker

(22.10.2003 LISBOA/**SPERREFRIST KL. 10.00 CET**) I hele Europa ser man med økende bekymring på den stadig mer omseggripende 'overstadige' drikkingen og den intensive bruken av narkotika blant et lite, men betydelig antall sårbare unge mennesker.

Dagens komplekse og skiftende mønstre for rusmiddelbruk er en stadig større utfordring for beslutningstakerne. Unge mennesker av i dag har tilgang til et bredere spekter av narkotiske stoffer, og flere bruker dem sammen med alkohol.

Disse temaene behandles i årets **Årsrapporter** om narkotikasituasjonen i de **15 EU-medlemsstatene** og **Norge** og de **13 søker- og tiltredelseslandene til EU** ⁽¹⁾, som offentliggjøres i dag i **Strasbourg** av **EUs narkotikabyrå i Lisboa, EONN**. Begge rapportene har særlig fokus på unge mennesker, og for første gang på bruken av alkohol og illegale stoffer.

Ved lanseringen i dag uttalte **administrerende direktør for EONN, Georges Estievenart**: 'Narkotikabruken blant unge mennesker har økt jevnt og trutt i de **15 EU-medlemsstatene** det siste tiåret. Til tross for enkelte tegn til stabilisering blant ungdommer flest i enkelte land i Vest-Europa, finnes ikke bevis for noen betydelig generell tilbakegang, særlig ikke blant de mest utsatte'.

Han tilføyde: '**EU** må arbeide hardere for å nå målet i sin handlingsplan mot narkotika – å oppnå en vesentlig reduksjon av utbredelsen av narkotikabruk blant unge under 18 år innen 2004. Ett svar er å investere mer i forebygging blant de vi vet er sårbare og der narkotika- og alkoholbruken er mest intensiv.'

I de **10 landene i Sentral- og Øst-Europa** økte livstidsprevalensen (forsøkt minst én gang) av både alkohol og illegale stoffer på slutten av 1990-tallet. Sammenlignet med **EU** er bruken av heroin, ecstasy og sentralstimulerende midler særlig utbredt blant unge mennesker i enkelte **land i Sentral- og Øst-Europa**, og potensialet for alvorlige problemer er fremdeles stort i hele regionen. Disse landene har erkjent behovet for forebyggende arbeid, og stadig flere skoleprogrammer og programmer basert på innsats fra jevnaldrende og i lokalsamfunn begynner å se dagens lys.

I løpet av det siste tiåret har det til sammen vært 3 103 narkotikadødsfall blant unge under 20 i **EU**, og antallet økte jevnt, fra 161 i 1990 til 349 i 2000. Tilsvarende data er ikke tilgjengelig for **landene i Sentral- og Øst-Europa**.

Alkoholfare for unge er stor

I hele **EU** og **landene i Sentral- og Øst-Europa** er alkohol det bevissthetsendrende stoffet de unge oftest bruker, et faktum som ikke kan ignoreres i analysen av de helsemessige og samfunnsmessige konsekvensene av deres rusmiddelbruk.

Skoleundersøkelser foretatt blant 15-16-åringer i **EU** viser at mellom 36% (**Portugal**) og 89% (**Danmark**) rapporterer at de en eller annen gang i livet har drukket seg full. På slutten av 1990-tallet ble det rapportert om økt forekomst av 'overstadig' drikking – fem eller flere drinker på rad i løpet av de siste 30 dagene, særlig i **Irland** (opp fra 47% til 57%) og **Norge** (37% til 50%). Til sammenligning utgjorde de som hadde forsøkt cannabis minst én gang 35% (**Frankrike**) i samme aldersgruppe i samme periode. Bruken av alkohol er utbredt i **landene i Sentral- og Øst-Europa**, hvor håndhevingen av lovene som skal beskytte unge mennesker, ofte er mangelfull. I nesten alle de **10 landene** innrømmer nær to tredeler av alle 15-16-åringer at de har vært fulle minst én gang. Antallet såkalte 'erfarne brukere', dvs. som har drukket alkohol 40 ganger eller mer, gikk opp i minst seks av disse landene i perioden 1995-1999, f.eks. fra 22% til 41% i **Den tsjekkiske republikk** og fra 18% til 26% i **Polen**.

Unge menneskers motstand mot fyll varierer betraktelig i **EU** og er generelt høyest i sør og lavest i nord. Rundt 80% av ungdom i **Italia** er motstandere av fyll, sammenlignet med 32% i **Danmark**. Motstanden mot andre rusmidler varierer mindre – for eksempel varierte motstanden mot ecstasy fra 71% hos 15-16-åringene i **Hellas** til 90% i **Danmark**. Motstanden mot å drikke seg full én gang i uken varierer i **landene i Sentral- og Øst-Europa** fra under 49% i **Den tsjekkiske republikk** til 70% og mer i **Estland, Ungarn, Latvia, Litauen og Slovenia**.

Gutter synes å bruke narkotika og alkohol oftere enn jenter. Men forskjellen krymper. Det er større sannsynlighet for at jenter tar reseptfrie beroligende midler og sedativer eller alkohol sammen med 'piller'.

Løsemiddelfaren ofte oversett

EONN advarer mot ett problem som ofte overses, men som har en stor betydning for folkehelsen, nemlig unge menneskers bruk av løsemidler eller sniffestoffer.

Etter alkohol og cannabis er det disse stoffene som oftest brukes blant **EUs** 15-16-åringer. Størst bruk rapporteres i **Irland** (22%), **UK** (15%), **Hellas** (14%) og **Frankrike** (11%). Bruken er lavest i **Portugal** (3%). I enkelte **land i Sentral- og Øst-Europa** tyder anekdotiske bevis på betydelige problemer med løsemiddelbruk.

Bare i **Storbritannia** ble det i perioden 1983-2000 registrert rundt 1 700 dødsfall relatert til slike stoffer. Dette tyder på at til tross for all oppmerksomheten omkring dødsfall i forbindelse med ecstasy og andre kontrollerte rusmidler, kan bruken av løsemidler utgjøre en større akutt helserisiko for de unge.

Skiftende mønstre for cannabisbruk

Cannabis er fortsatt det illegale stoffet unge europeere oftest bruker, men tallene varierer svært meget. I enkelte **EU-medlemsstater** og **Den tsjekkiske republikk** har rundt en tredel av 15-16-åringene prøvd narkotika minst én gang, i **Danmark** 24%, **Nederland** 28%, **Spania** 30%, **Irland** 32% og **Storbritannia, Frankrike og Den tsjekkiske republikk** 35%. I andre land er tallene mye lavere – **Portugal** (8%), **Sverige** (8%), **Hellas** (9%) og **Finland** (10%).

I land med høyere nivåer av cannabisbruk synes trendene å falle sammen. Men i landene med lavere nivåer blir bildet mindre klart. I land med høy livstidsprevalens av cannabisbruk blant 15-16-åringer – **Irland, Nederland og Storbritannia** – ser vi en stabilisering eller beskjeden nedgang i anslagene, noe som kan skyldes at bruken har nådd et metningspunkt.

Sannsynligheten for at unge mennesker skal eksperimentere med cannabis, øker kraftig med alderen. Tallene for 2001 viser at bruken blant gutter i **Frankrike** tredobles fra 13 år (13,8%) til 18 år (55,7%). Tallene viser også at gutter er mer utsatt for intensiv cannabisbruk enn jenter. For eksempel brukte 13,3% av guttene og 3,6% av jentene i **Frankrike** narkotika intensivt.

Selv om ungdom under 20 utgjorde under 10% av alle klienter på spesialiserte narkotikabehandlingssentre i **EU** i 2001, oppga halvparten av dem at cannabis var det rusmiddelet som representerte det største problemet.

Blandet bilde når det gjelder andre illegale stoffer

Bruken av ecstasy og amfetamin er fortsatt intensiv i enkelte bestemte grupper, f.eks. de som går mye ut. Men dagens rapport viser at det ikke finnes bevis for at det har vært noen dramatisk økning i bruken på EU-plan. Der bruken av ecstasy var høy i 1995 – i **Irland, Italia og Storbritannia** – ser man i dag en nedgang. Derimot ser vi økninger der bruken var lav, som i **Danmark, Portugal, Finland, Norge og landene i Sentral- og Øst-Europa**. Relativt høy livstidsprevalens blant 15-16-åringer rapporteres i **Latvia (6%) og Den tsjekkiske republikk, Litauen og Slovenia (4%)**.

Eksperimentering med kokain og heroin er relativt sjelden blant skoleungdommer – vanligvis under 2% i **EU**, men er mer utbredt i **landene i Sentral- og Øst-Europa**, med en topp på 4,1% i **Litauen**. Eksperimentering er mer utbredt blant sårbare grupper som unge lovbyrtere, unge som dropper ut av skolen og hjemløse unge, som ofte ikke blir fanget opp i skoleundersøkelser. Nesten alle medlemsstatene i **EU** rapporterer at de er bekymret for en mulig økning i markedet for kokain og kokainbase/crack for unge problembrukere, selv om anslagene for bruk ennå er lave.

Respons på de unges sammensatte behov

Det erkjennes nå i stadig større grad at narkotika- og alkoholproblemer henger sammen, og at vi får en stadig større spredning i mønstrene for narkotikabruk blant de unge. I tillegg til å investere i generelt narkotikaforebyggende arbeid i skole og samfunn begynner landene i **EU** å fremme prosjekter rettet mot de som er mest utsatt for narkotika- og alkoholproblemer. Prosjektene tar sikte på å forebygge narkotikabruk ved å styrke selvbildet og evnen til å løse problemer og hjelpe dem til å håndtere risikoer på en effektiv måte, f.eks. risikoen ved å leve i et miljø hvor det brukes narkotika. Slike initiativer er fremdeles sjeldne i **landene i Sentral- og Øst-Europa**.

Utbredelsen av narkotika blant unge er ofte høyere på bestemte steder, f.eks. fattige deler av den indre bykjerne. **Irland, Portugal og Storbritannia** er de eneste medlemsstatene i **EU** som kartlegger særlig vanskeligstilte grupper og tilbyr egne, intensive forebyggende programmer. **Tyskland, Østerrike og Norge** har evaluert programmer som skal hjelpe lærere med å identifisere og hjelpe elever som bruker narkotika. Særlige tiltak i **Irland og Storbritannia** har vært vellykket når det gjelder å holde skoleelever unna narkotika. Andre programmer i disse to landene og i **Spania og Portugal** fokuserer på unge som dropper ut av skolen. Evalueringer viser at slike tiltak være vellykket, må de settes inn til rett tid og være tilstrekkelig intensive. Egne programmer for unge lovbyrtere som bruker narkotika, er utarbeidet i **Tyskland, Finland og Storbritannia** og synes å redusere gjentakelsesfaren for lovbrudd. Forebyggende tiltak rettet mot utsatte rekreasjonsbrukere av narkotika i utelivsmiljøer, involverer ofte jevnaldrende og tilbyr informasjon og hensiktsmessig støtte – f.eks. i **Spania, Frankrike og Nederland**. Hjelpetelefoner og nettsteder er andre tilbud, selv om studier antyder at informasjon ansikt til ansikt godtas lettere.

Marcel Reimen, styreleder i EONN, sa i dag: 'Rusmiddelproblemene blant de unge er ofte konsentrert til bestemte grupper og lokalsamfunn. Vi må sørge for at dette ikke overses når vi vurderer bildet i en bredere nasjonal og europeisk sammenheng og se til at tiltakene rettes mot dem som har størst behov.'

Merknader til redaktøren

(¹) Kapittelet om unge i denne rapporten dekker bare de 10 landene i Sentral- og Øst-Europa (CEEC).

- **Årsrapport 2003: narkotikasituasjonen i Den europeiske union og Norge** (foreligger på de 11 EU-språkene og norsk på <http://annualreport.emcdda.eu.int>). Se spesialtemaene **Bruk av narkotika og alkohol blant unge mennesker, sosial eksklusjon og reintegrasjon** og **offentlige utgifter når det gjelder etterspørselsreduksjon** (kapittel 3).
- **Annual report 2003: the state of the drugs problem in the acceding and candidate countries to the European Union** (Årsrapport 2003: narkotikasituasjonen i tiltredelses- og søkerlandene til Den europeiske union) (bare på engelsk på <http://candidates.emcdda.eu.int>). Se spesialtemaene **Bruk av narkotika og alkohol blant unge mennesker, narkotikarelaterte smittsomme sykdommer** og **nasjonale narkotikastrategier** (kapittel 2–4).
- **Kilder** for disse spesialtemaene om unge omfatter nasjonale Reitox-rapporter 2002, Den europeiske skoleundersøkelsen/ESPAD (1995 og 1999), publisert og ad hoc-forskning og offentlige utredninger om bruken av narkotika og alkohol blant unge (til 2003).
- **Pressemeldinger** kan lastes ned fra http://www.emcdda.eu.int/infopoint/news_media/newsrelease.cfm
- En **europaisk konferanse om 'Narkotikabruk blant unge'** arrangeres i Malaga 30.-31. oktober (for opplysninger, se <http://www.emcdda.eu.int>). EONN kommer til å gi ut et nytt infoskriv om denne konferansen med fokus på 'narkotikabruk blant sårbare unge' (<http://www.emcdda.eu.int/infopoint/publications/focus.shtml>).